

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Резюме. Розглянуто особливості функціонування фінансових ресурсів підприємств у системі управління підприємством. Теоретична й практична значущість проблеми управління фінансовими ресурсами, її недостатнє вивчення залежно конкретних умов функціонування економіки вимагає пошуку нових можливостей активізації процесів фінансування розширеного відтворення капіталу суб'єктів господарювання. В процесі вивчення даної проблеми особливий акцент ставився на розроблення концепції формування й ефективного використання фінансових ресурсів підприємств, спрямованої на підвищення їх конкурентоспроможності й фінансової стійкості.

The summary. In the article research the features of functioning of financial resources of enterprises are considered in control system by an enterprise. Theoretical and practical meaningfulness of problem of management financial resources, it insufficient study depending on concrete operating of economy conditions, requires the search of new possibilities of activation of processes of financing of the extended recreation of capital of subjects of management. In the process of study of this problem, the special accent was put for development of conception of forming and effective use of financial resources of enterprises, directed on the increase of their competitiveness and financial firmness.

Ключові слова: фінансові ресурси, процес формування та використання, відтворення, фінансові відносини, методи управління.

Постановка проблеми. Роль та значення фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання важко переоцінити. Адже це ресурс, який за короткий проміжок часу може трансформуватися в будь-який інший, що, як наслідок, дозволяє без проблем перегрупувати фактори виробництва.

У найзагальнішому вигляді фінансові ресурси можна охарактеризувати як матеріальні носії фінансових відносин. Але деталізоване вивчення спеціалізованої літератури дозволяє нам навести ґрунтовніше визначення цієї економічної категорії. На нашу думку, фінансові ресурси – це поточні та потенційно можливі засоби, які за необхідності можуть використовуватися суб'єктами господарювання при здійсненні своєї діяльності з метою подальшого розвитку та функціонування.

Сукупність фінансових ресурсів, сформованих на рівні підприємства, визначає можливості: здійснення необхідних капітальних вкладень; збільшення оборотних коштів; виконання фінансових зобов'язань; забезпечення потреб соціального характеру тощо. Проте в сучасних умовах господарювання система управління фінансовими ресурсами підприємства повинна орієнтуватися не на ефективне використання вже накопичених ресурсів, а на формування фінансових ресурсів, які б забезпечили майбутній розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що на питання суті та принципів функціонування фінансових ресурсів в економічній літературі немає однозначної відповіді. Проте переважає визначення фінансових ресурсів, що відображає грошові доходи і нагромадження, призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат та забезпечення соціально-економічного розвитку підприємства.

Водночас у роботах вітчизняних учених відсутня повна й цілісна концепція управління фінансовими ресурсами підприємств, що синтезує всі напрями цього процесу та враховує специфіку формування й використання фінансових ресурсів. Оскільки не вирішеними залишаються принципові питання концептуального характеру, такі, як взаємодія фінансових ресурсів і капіталу підприємства, їх включення до системи фінансового менеджменту, не розкритий процес трансформації фінансових ресурсів у капітал, оцінювання впливу величини фінансових ресурсів і їх структури на інвестиційну привабливість підприємства, оптимізації структури капіталу. Спостерігається фрагментарність у підходах до побудови системи управління фінансовими ресурсами та капіталом підприємств.

Як зазначають А.Г. Завгородній та Г.Л. Вознюк, основним джерелом формування фінансових ресурсів є валовий національний продукт. Методами, за допомогою яких держава може їх мобілізувати, є: стягнення податків, відрахування частини прибутку державних підприємств, відрахування на соціальне страхування та інші види відрахувань до централізованих фондів, продаж державою цінних паперів і свого майна, отримання кредитів, емісія грошей [1].

На нашу думку, фінансові ресурси формуються на стадії виробництва, в процесі створення нової вартості, під час перенесення старої вартості на готову продукцію. Оскільки працівники підприємств виготовляють продукцію у натуральній формі, то реальне формування фінансових ресурсів починається лише на стадії розподілу, коли з виручки від реалізації продукції виділяються окремі елементи вартості (фонд відшкодування, фонд оплати праці, прибуток). Не випадково прибуток, що створюється у процесі виробництва, кількісно формується на стадії розподілу у формі різниці між виручкою без непрямих податків і інших надходжень, що не визнаються доходом, собівартістю реалізованої продукції та іншими непрямими операційними витратами.

Але ефективність функціонування фінансових ресурсів залежить не лише від процесу їх формування, а й використання. Адже прискорення темпів розвитку підприємництва значною мірою залежить від раціонального використання фінансових ресурсів. Тому важливе значення для суб'єктів господарювання має структура джерел утворення фінансових ресурсів. Висока частка позикових та інших джерел фінансових ресурсів ускладнює фінансову діяльність підприємств за рахунок додаткових виплат кредиторам та інвесторам у формі відсотків та дивідендів і комісійних винагород, що може призвести до неліквідності балансу.

Мета статті. Теоретична й практична значущість проблеми управління фінансовими ресурсами, її недостатнє вивчення залежно від конкретних умов функціонування економіки вимагає пошуку нових можливостей активізації процесів фінансування розширеного відтворення капіталу суб'єктів господарювання.

Тому основним завданням дослідження є розроблення концепції формування й ефективного використання фінансових ресурсів підприємств, спрямованої на підвищення їх конкурентоспроможності й фінансової стійкості, розроблення науково-методичних рекомендацій і практичних заходів з удосконалення цих процесів у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Оптимізація процесів формування й використання фінансових ресурсів залежить від системи управління, адже базові механізми їх ефективного функціонування потребують комплексного вирішення зазначених проблем. Загальним базовим науковим підходом в управлінні фінансовими ресурсами є системний підхід, який передбачає розгляд елементів системи фінансових ресурсів і їх синергетичного ефекту, а також впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ на процеси їх функціонування.

Для реалізації системного підходу важливо дослідити такі поняття, як: мета, елемент, міжелементні зв'язки, структура системи, системоутворюючі фактори.

Отже, система фінансових ресурсів – це сукупність матеріальних носіїв фінансових відносин. Метою її функціонування є можливість якісного відтворення фінансових ресурсів та забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Елементи цієї системи можна класифікувати таким чином:

- 1) ступінь абсолютної ресурсності;
- 2) право власності;
- 3) термін використання.

Реалізація функціонального призначення фінансових ресурсів стає можливою внаслідок того, що вони виступають засобом:

- а) отримання своєї частки вартості у виготовленій продукції;
- б) акумуляція вартості (як у фондовій, так і в не фондовій формах) і реалізації її купівельної спроможності з метою забезпечення різних потреб;
- в) приріст вартості (наприклад, при реалізації інвестиційної функції);
- г) взаємозв'язок з іншими системами фінансових ресурсів.

Окрім системного підходу, іншими науковими підходами є процесний і ситуаційний.

Суть процесного підходу лежить у площині функціонування фінансових ресурсів, яке передбачає їх формування та використання (рис. 1). Цей процес повинен обов'язково супроводжуватися вартісним приростом, інакше один із етапів відтворювального процесу характеризуватиметься втратою вартості. Такий підхід дозволяє здійснити комплексне оцінювання ефективності функціонування фінансових ресурсів, адже за його допомоги можна

порівняти початкову вартість і результат використання сформованих за її рахунок фінансових ресурсів.

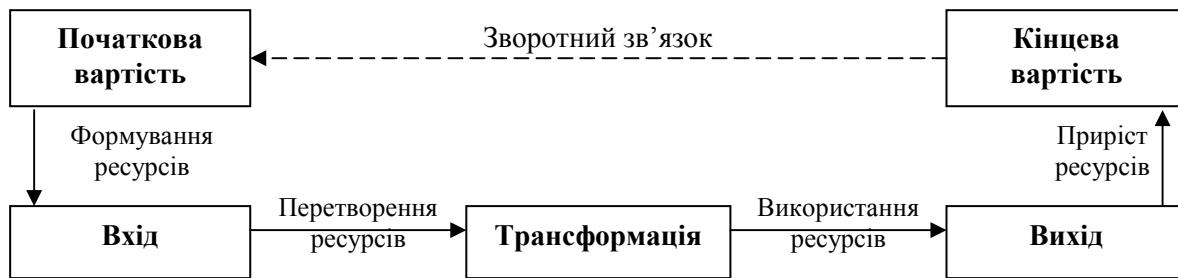

Рисунок 1. Відтворення фінансових ресурсів на основі процесного підходу

У свою чергу, ситуаційний підхід дозволяє досліджувати будь-яку ситуацію, виходячи із конкретних умов функціонування фінансових ресурсів. Рішення за такого підходу завжди будуть унікальними й залежатимуть від конкретних умов зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства в цілому, так й від змінних, які впливатимуть на кінцевий фінансовий результат.

Таким чином, відтворювальний процес фінансових ресурсів необхідно розглядати як безперервний і послідовний їх перехід із однієї стадії в іншу.

Потреба підприємства у фінансових ресурсах відрізняється на різних етапах його життєвого циклу – аксіома, яка не потребує доказів.

Дослідження процесів формування та використання фінансових ресурсів із застосуванням теорії розвитку систем дозволяє врахувати особливості, притаманні підприємству на різних етапах, що сприятиме ефективнішому його функціонуванню. На наш погляд, дослідження цих процесів повинно базуватися на теорії життєвого циклу. Адже циклічний характер розвитку притаманний усім без винятку підприємствам. Водночас, незважаючи на численну кількість досліджень з цього питання, досі немає чіткого сформованого поняття «життєвий цикл підприємства».

Як стверджує І.А. Бланк, життєвий цикл підприємства – загальний період часу від початку діяльності до припинення його існування чи відродження на новій основі [2, 674].

При цьому вчені класифікують життєвий цикл на різну кількість етапів чи стадій життєвого циклу. Скажімо, І.А. Бланк виділяє їх шість: народження, дитинство, юність, рання зрілість, кінцева зрілість, старіння.

Цікавим є підхід О.Є. Кузьміна та О.Г. Мельник, які виділяють стадії зародження, зростання, піку діяльності, та спаду підприємства [3, 37].

Залежно від стадій життєвого циклу підприємства можна визначити й структуру його фінансових ресурсів (рис. 2).

Розглядаючи поділ фінансових ресурсів, більшість дослідників вважають, що за ознакою призначення їх необхідно розглядати з двох точок зору:

- спрямовані на просте відтворення (на заміну витрачених факторів виробництва);
- спрямовані на розширене відтворення (інвестиційні).

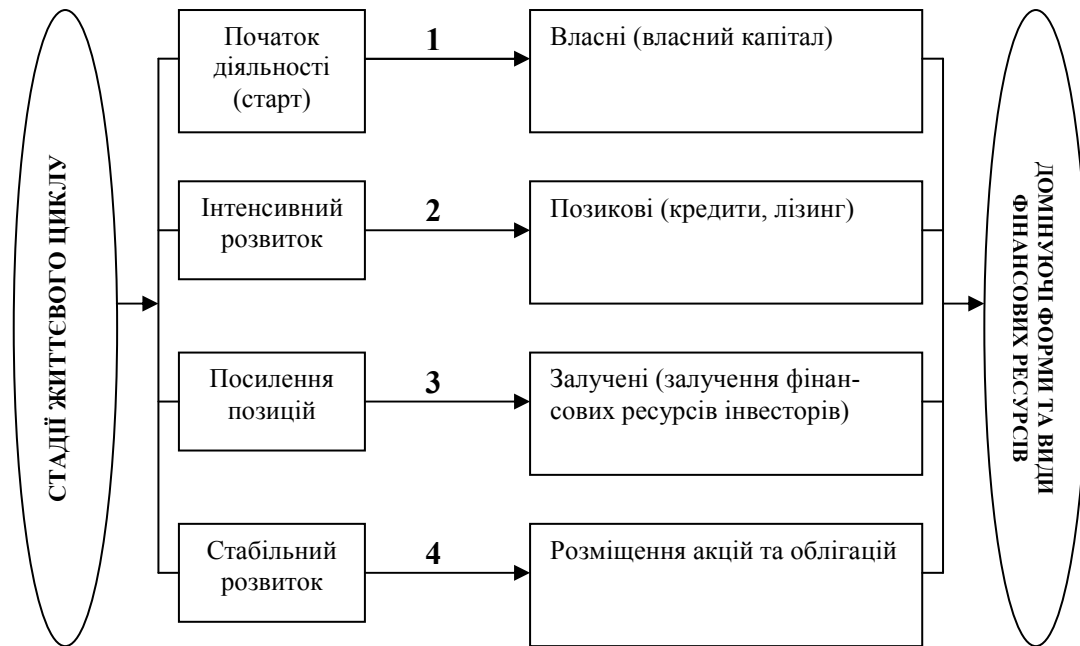

Рисунок 2. Вибір фінансових ресурсів залежно від стадії життєвого циклу підприємства

Тому важливо врахувати складові фінансових ресурсів як на макро-, так і мікрорівнях (таблиця 1).

Таблиця 1

Принципи класифікації фінансових ресурсів за ознакою призначення

	Макрорівень		Мікрорівень	
	Структурний елемент	Напрямок витрачання	Структурний елемент	Напрямок витрачання
Просте відтворення	Частина валового національного продукту	Відшкодування затрат праці та витрачених оборотних фондів	Виручка від реалізації (без ПДВ, акцизних зборів, тощо)	Відшкодування виробничих та невиробничих витрат (повної собівартості продукції)
Розширене відтворення	Частина національного доходу (чистий дохід суспільства)	Відшкодування факторів виробництва	Амортизаційний фонд, чистий прибуток, засоби мобілізовані на фінансовому ринку	Перенесення вартості на новостворювану продукцію, розширення виробництва

Наступним принциповим питанням є виявлення форм міжсистемних зв'язків. Відповідно класифікацію таких форм можна представити таким чином:

- 1) грошова форма розрахунків;
- 2) розрахунки за допомогою цінних паперів;
- 3) непряма форма залучення вартості;
- 4) реструктуризація підприємств як форма збільшення вартості.

Серед зовнішніх системоутворюючих чинників – вартісні відносини як атрибут вартісного утворення (тобто системи фінансових ресурсів). Вони відіграють значну роль, оскільки дозволяють залучати в систему вартість ззовні (гроші, цінні папери, заборгованість та ін.), і, відповідно, утворюють його фінансові ресурси. Тому тут необхідно досліджувати, в

першу чергу, вартісне трактування фінансових ресурсів і, зокрема, їх базову класифікацію – за ступенем абсолютної ресурсності.

Надходження до системи додаткової вартості (в тій або іншій прийнятній формі) дозволяє не лише залучити фінансові ресурси, а й пришвидшити їх оборотність, наростити їх акумуляцію та зростання в майбутньому. Вартісні відносини, які є об'єктивно властивими системі, часто переслідують, на перший погляд, нелогічну мету (наприклад, затримання платежу контрагентові), але, в результаті, це призводить до зростання вартості всього підприємства. З іншого боку, пришвидшення оборотності засобів означає, що гроші притягують використання й активізацію інших знаків вартості – цінних паперів, дорогоцінних металів тощо, прискорюючи цим самим процеси оборотності всіх ресурсів підприємства.

В таких випадках важливими є рух та акумуляція вартості, а не її матеріальна форма. Неліквідні ресурси є ресурсами, які мають вартісні характеристики низької якості. Для одних підприємств – це сумнівна заборгованість, а для інших – цінні папери, які неможливо реалізувати без значного дисконту. Трансформація неліквідних активів в іншу форму тягне за собою значні витрати та призупиняє темпи зростання підприємства. Тому необхідно уникати залучення таких ресурсів, адже вони в результаті не нарощують вартості, а навіть приносять збиток для циркулюючої в системі вартості. Таким чином, підприємства намагаються залучати в оборот ресурси в зручній для нього формі, тобто ті, які найефективніше перетворюються.

Безумовно, особливості вартісних взаємовідносин, їх якісні показники здійснюють вплив на функціонування системи. Зокрема, якість використовуваних ресурсів спочатку може вплинути на диспропорцію їх структури, а потім порушити рух вартості між контрагентами. Низькоякісні ресурси можуть означати й можливі потенційні проблеми (у тому числі нестійкість і низьку ліквідність підприємства, порушення своєчасності розрахунків). У цьому випадку ми можемо казати про низьку якість ресурсів, що надійшли в систему. Тому не варто стверджувати, що навіть ефективно функціонуюче підприємство потребує додаткових ресурсів високої якості. Проте варто мати на увазі, що за рахунок використання різних форм вартісних взаємовідносин підприємство розширюється (нехай навіть не завжди за рахунок високоякісних, а всіх доступних для залучення ресурсів), прагне вижити в конкурентній боротьбі та розвиватися.

Оскільки вартість не лише входить у систему, але й виходить з неї, позбавляючи тим самим внутрішніх джерел функціонування та потенційних можливостей зростання, важливості набуває контрольна функція фінансів, що реалізується в процесі моніторингу системи за допомогою використання відповідних бюджетів. Такі бюджети повинні відображати не лише стан використання ресурсів підприємством, але й в міру можливості показувати нарощуваний підприємством вартісний потенціал як критерій раціональної фінансової політики.

Слід зазначити, що оцінювання вартості підприємства є логічним завершенням вартісних взаємовідносин. Рух фінансових ресурсів через процеси формування та використання зумовлює виникнення вартісних потоків між елементами системи. У свою чергу, функціонування фінансових ресурсів підпорядковується системним принципам руху вартості, а кінцевою метою є зростання вартісних показників. Отже, оцінювання вартості підприємства виступає завершальним етапом виміру ефективності його вартісних взаємовідносин. Таким чином, фінансові ресурси, якими володіє підприємство, зумовлюють у результаті й величину вартісного утворення даної системи (як результату ефективного управління наявними знаками вартості) – це своєрідне замикання логічних процесів формування та використання фінансових ресурсів.

Саме концепція вартості бізнесу розглядається як одна з найбільш ключових у рамках науки про управління, оскільки йдеться, перш за все, про оцінювання правильності будь-яких управлінських рішень з точки зору зростання вартості підприємства. Додамо також, що зазначене вище трактування фінансових ресурсів (у менеджменті фінансових ресурсів, що через методологію системного підходу реалізує концепцію адаптивного існування системи) служить перехідною ланкою до обґрунтованого й повноправного наукового використання вартісного підходу оцінювання бізнесу у сфері фінансових взаємовідносин.

Як відомо, діяльність підприємства характеризується значною кількістю різних показників. Але для визначення стадії розвитку підприємства найзначущими є такі показники:

обсяг реалізації в натуральному і грошовому вираженні, прибуток, величина витрат на стимулювання збуту й маркетингу, частка ринку та інші.

Таким чином, відтворювальний процес фінансових ресурсів – це послідовність стадій (формування й використання) приросту вартості використовуваних ресурсів, який можна охарактеризувати циклічністю, метою якого є забезпечення стійкого фінансового зростання.

Іншими принциповими питаннями в будь-якому науковому дослідженні є особливості використовуваних принципів та методів.

Як відомо, принципи є основними вихідними положеннями теорії. Оскільки функціональне призначення фінансових ресурсів пов'язане із забезпеченням (за допомогою розподільчих процесів) усіх сфер діяльності суб'єкта господарювання необхідною величиною вартості, то принципи організації фінансових ресурсів включатимуть достатність, пропорційність розподілу та пріоритет прибутковості при їх використанні (табл. 2).

Таблиця 2

Принципи організації фінансових ресурсів

№ пр.	Назва принципу	Характеристика принципу
1	Принцип достатності	Для забезпечення запланованих видів діяльності повинно бути достатньо ресурсів, які залучаються із різних джерел
2	Принцип пропорційності розподілу	Сформовані ресурси будуть розподілені у відповідних пропорціях до напрямів діяльності
3	Принцип пріоритету прибутковості при використанні	Прибуток є не лише одним із основних мотивів у ринковій економіці, але й фактором, якому властиві вартісні утворення, якою і є система фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Отримання прибутку означає існування і розвиток системи ресурсів

Спосіб дії на предмет, розрахунок величин передбачає використання конкретних методів досягнення цілей поточної фінансової збалансованості суб'єкта та вартісного приросту фінансових ресурсів. Побудова конкретного плану дій на основі того або іншого методу або їх сукупності, а також алгоритм та інструкція кроків визначають специфіку використовуваної методики. Фази управлінського циклу (нормування, планування, облік, аналіз, регулювання) вже визначають методику досягнення запланованих результатів, що складається з самого домінуючого методу управлінської дії на об'єкт (наприклад, розрахунок планових показників) і можливих супутніх йому побічних дій управлінця (наприклад, збір і аналіз відповідних даних, їх інтерпретація й особливості розрахунку в тих або інших економічних умовах).

Таким чином, методи управління фінансовими ресурсами поділяються на дві групи: загальноуправлінські та специфічні. Відповідно до другої групи можна віднести:

1) метод дисконтування – оцінювання вартості майбутніх грошових потоків з позиції теперішнього часу. Використовується в прибутковому підході оцінювання бізнесу;

2) метод капіталізації доходу – передбачає максимізацію підсумкової величини грошових потоків від використання вартості за розрахунковий період;

3) метод розрахунку підсумкової вартості, виходячи з конкретних умов здійснюваних господарських операцій (ФІФО, середньої ціни). Використовується для обліку товарно-матеріальних запасів, відсотків за вкладами, вартості цінних паперів;

4) метод вилучень та ін'єкцій, що передбачає встановлення бажаної точки рівноваги економічної системи, виходячи з відтоку й припливу вартості;

5) метод «витрати-випуск» – передбачає зіставлення витрат на виробництво продукції й обсягу випуску. Використовується при побудові міжгалузевого балансу;

6) економіко-математичні методи – використовують математичні залежності для розрахунку підсумкових показників;

7) метод дерева цілей – визначає оптимальну траєкторію (з позиції просторово-часового і вартісного підходу) досягнення тактичних, стратегічних фінансових планів;

8) метод Делфі (мозкового штурму), що передбачає швидкий пошук оптимального рішення з урахуванням експертних оцінок інвестицій.

Отже, менеджмент фінансових ресурсів як наука про їх ефективне управління в своєму арсеналі має відповідний набір принципів і методів, що визначають методологію даного напрямку.

Найповніше фінансові ресурси можуть бути вивчені з позиції системного підходу. Тому системою фінансових ресурсів підприємства вважатимемо сукупність активів підприємства, які можуть бути використані ним при здійсненні своєї діяльності для подальшого розвитку й функціонування.

Систему фінансових ресурсів підприємства можна охарактеризувати такими принципами (рис. 3):

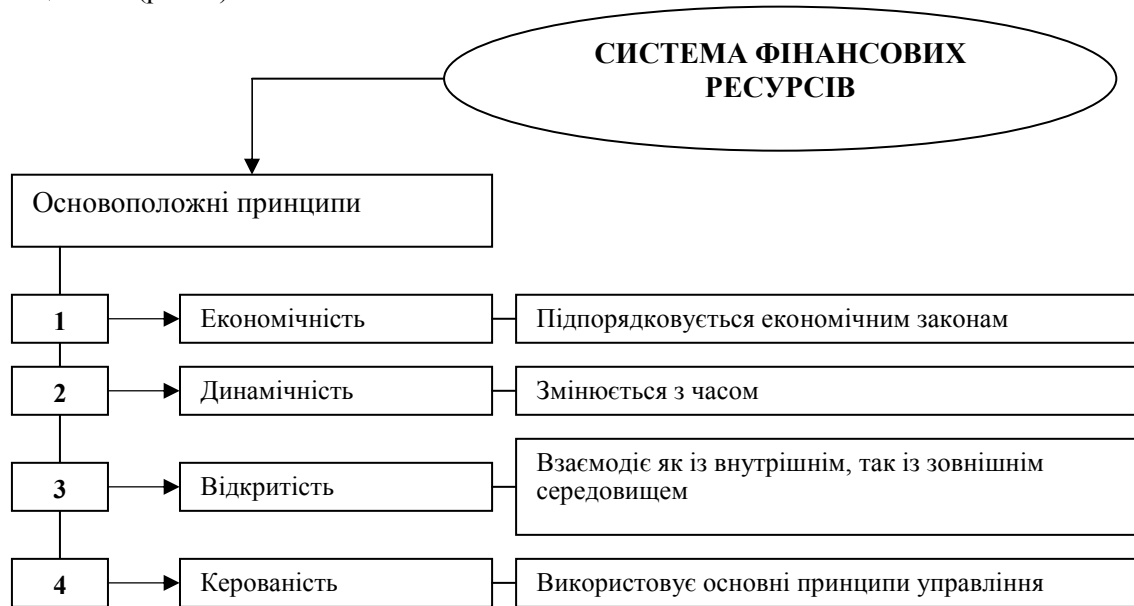

Рисунок 3. Основоположні принципи системи фінансових ресурсів

Процес функціонування фінансових ресурсів у середовищі підприємства можна поділити на дві основні складові:

- процес їх формування;
- процес їх використання.

У процесі функціонування підприємства можливі такі способи формування його фінансових ресурсів:

- об'єднання фінансових ресурсів кількох підприємств (позитивний фінансовий результат унаслідок синергетичного ефекту);
- зростання фінансових ресурсів підприємства за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел (чистий прибуток, амортизація, залучені та позичені ресурси);
- поділ майна на частини з метою утворення нових підприємств (формування ресурсів сукупності видів діяльності, які знаходяться на одній стадії життєвого циклу, сприяє ефективнішому їх використанню);
- виділення частини майна підприємства і його реалізація (усування зайвого майнового навантаження).

За своїм змістовим навантаженням, запитами управлінської системи, більше того, дією на кінцеві результати господарської діяльності підприємства процес використання фінансових ресурсів є одним із найважливіших та має неабияке значення для забезпечення ефективного функціонування суб'єкта господарювання.

І.А. Бланк у своїй праці «Основи фінансового менеджменту» зазначає, що фінансування – це процес вибору напрямів, форм та методів використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку та зростання ринкової вартості підприємства [4].

Слід зазначити, що фінансові ресурси трансформуються в господарський оборот підприємства через відповідні джерела. Ми вважаємо, що процес фінансування в узагальненому вигляді включає такі стадії: залучення, розподіл і трансформацію фінансових ресурсів. У свою чергу, фінансування у вузькому значенні, не що інше, як процес перетворення джерел фінансування у фінансові ресурси суб'єкта господарювання.

Зважаючи на важливість процесу фінансування діяльності суб'єктів господарювання, необхідним є дослідження цієї категорії з урахуванням різних аспектів. У зв'язку з цим важливим є розгляд процесу фінансування з відтворювальної, інституційної та функціональної точки зору.

Відтворювальний критерій «фінансування» – це послідовні етапи кругообігу фінансових ресурсів (рис. 4). Умовно ці етапи можна поділити на чотири взаємопов'язані стадії: перетворення, розподіл трансформація та реалізація.

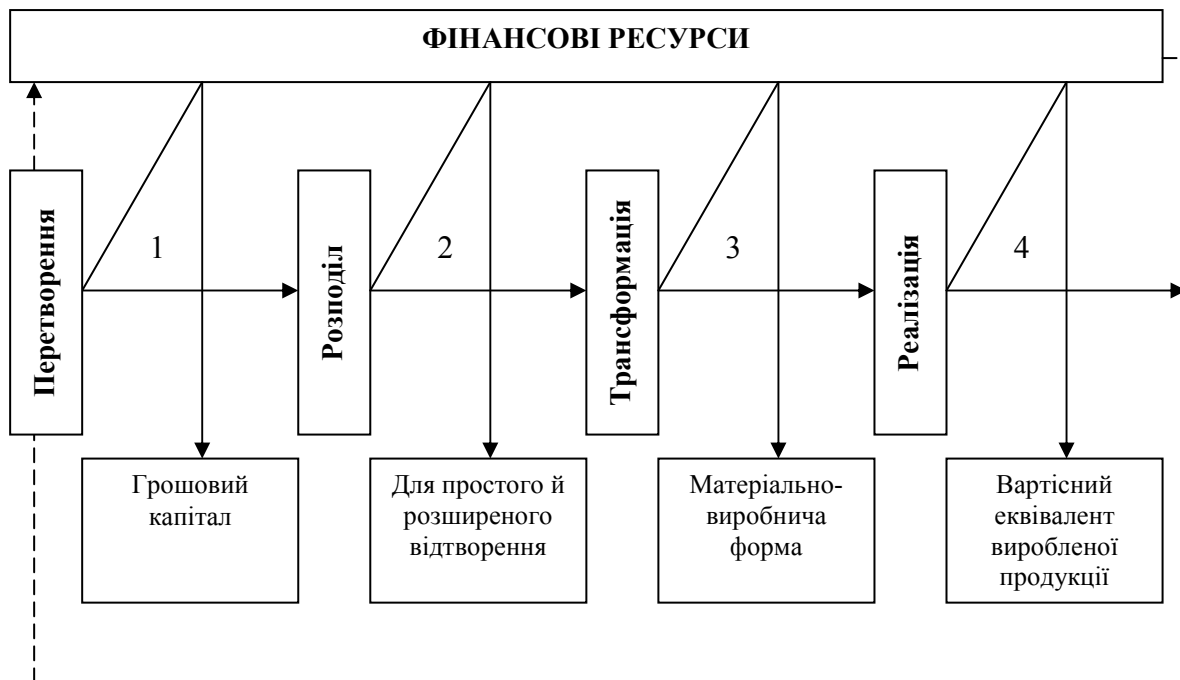

Рисунок 4. Особливості процесу фінансування (відтворювальний критерій)

У свою чергу, інституційний критерій передбачає функціонування фінансових інститутів та ринків для акумулювання фінансових ресурсів із застосуванням найефективніших для даної фази відтворювального циклу джерел фінансування.

Окрім двох зазначених вище критеріїв можна виділити ще й функціональний. Процес фінансування, за яким не що інше, як сукупність взаємовідносин учасників зовнішнього середовища (фінансового ринку) та внутрішнього середовища (всередині суб'єкта господарювання) з метою розподілу та перерозподілу тимчасово не задіяних грошових засобів.

Таким чином, можна стверджувати, що логічне поєднання відтворювального, інституційного та функціонального критеріїв зумовлює потребу в створенні ефективного механізму відтворення фінансових ресурсів як на макро-, так і на мікрорівнях.

У процесі фінансування перед кожним суб'єктом господарювання ставляться такі завдання:

1. Визначення потреби у фінансових ресурсах.

2. Визначення необхідного складу та прийнятної структури фінансових ресурсів.
3. Збереження та примноження фінансових ресурсів.
4. Вибір оптимальних та найефективніших джерел поповнення фінансових ресурсів.
5. Призначення фінансових ресурсів та напрями їх використання.

Від успішності вирішення цих завдань залежить і розвиток самого підприємства.

Таким чином, ми дійшли висновку, що в сучасних умовах господарювання, де домінуючими є фактори невизначеності та ризику, процес фінансування не завжди супроводжується раціональним, а тим більше ціленаправленим витрачанням фінансових ресурсів.

Висновки. Виходячи із суті фінансових ресурсів, а також зазначених функціональних особливостей, наведемо основні категоріальні характеристики фінансових ресурсів:

- 1) здатність враховуватися будь-яким суб'єктом господарювання через форму розподільної вартості;
- 2) здатність обмінюватися на будь-який товар, ресурс;
- 3) здатність відшкодувати еквівалент витраченої вартості через будь-який проміжок часу.

Система фінансових ресурсів у своїй структурі містить дві полярні частини:

- верхня – активна – обмежена в кількісному виразі, реалізується в найефективнішій формі (грошові кошти; ресурси, що забезпечують отримання прибутку, довготермінові ресурси);
- нижня – пасивна – ресурси в неліквідній формі – позикові засоби, короткотермінові та витратні ресурси.

Зменшення частки активних, найбільш ліквідних елементів у структурі фінансових ресурсів призводить до регресійних змін, і, як наслідок, ефективність фінансово-господарської діяльності знижується. Тому кожне підприємство прагне зменшити частку регресивних (пасивних) або непродуктивно використовуваних фінансових ресурсів.

Окрім цього, фінансове зростання може бути екстенсивним та інтенсивним. На цей процес безпосередньо впливають якісні та кількісні характеристики використовуваних фінансових ресурсів. Екстенсивне зростання забезпечується додатково залученими ресурсами у відтворювальний процес, а інтенсивне – їх якіснішим та прибутковішим використанням. Переважання якісних характеристик над кількісними – ознака ефективності функціонування фінансових ресурсів.

Використана література

1. Завгородній, А.Г. Фінансово-економічний словник [Текст] / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
2. Бланк, І.А. Управление активами [Текст] / І.А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 720 с.
3. Кузьмін, О.Є. Основи менеджменту: підручник [Текст] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: Академвидав, 2003. – 416 с.
4. Бланк, І.А. Основи фінансового менеджменту [Текст] / І.А. Бланк. – Киев: Ника-центр, 2000. – 512 с.